

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 10. децембар 2021.

Кристијан Мандеал
Ги Ешед, флаута

Волфганг Амадеус Моцарт
Serenata notturna K 239

Marcia: Maestoso
Menuetto
Rondo: Allegretto

Трајање: око 14 минута

Леонард Бернштајн
Халил за флауту и оркестар

Трајање: око 16 минута

Игор Стравински
Петрушка – бурлеска у четири сцене (верзија из 1947. године)

Вашар на покладе
Петрушкина соба
Арапинова соба
Вашар на покладе и смрт Петрушке

Трајање: око 34 минута

Као важан сегмент опуса **Волфганга Амадеуса Моцарта** (1756–1791) издвајају се дивертимента, серенаде и касације, односно, вишеставачне инструменталне композиције које су извођене током различитих свечаности и окупљања, репрезентујући идеју компоновања музике за забаву. Иако није познато за коју прилику је Моцарт у свом родном Салцбургу писао **Серенату бр. 6 у Де-дуру КВ 239** јануара 1776. године, нити ко је поручио ово дело, постоје (основане) сумње да је имао у виду новогодишње празнике или предстојећи карневал, а можда и прославу сопственог двадесетог рођендана. Датум настанка серенаде открива да она није предвиђена за извођење на отвореном, док термин *ноћна* у наслову дела, који је у манускрипту записан рукописом његовог оца Леополда, сведочи о добу дана када би требало изводити ово дело, које се због тога неминовно позиционира уз славну Моцартову серенату *Мала ноћна музика* (1787).

Троставачну ноћну серенату КВ 239 изводе два гудачка ансамбла, чији однос подсећа на поступке карактеристичне за барокни *концерто гросо*. Наиме, солистичком гудачком квартету, супротстављена је већа извођачка група у чијем су саставу, нетипично, и тимпани, солистички третирани у свечаном, али суптилном маршу. Различитим видовима њихове интеракције стварају се антифонија, ефекти еха и контрасти светлости и сенке у погледу боје и динамике звука. Дело карактерише препознатљив моцартовски хумор; галантни карактер постигнут је готово потпуним избегавањем драмске тензије и тематског развоја, потенцирањем мелодичности и једноставнијег хармонског језика, као и референцама на тада популарне салцбуршке рустичне мелодије у финалном ронду.

Леонард Бернштајн (1918-1990) је написао *Халил* за флауту и оркестар 1981. године. Посветио га је израелском флаутисти Јадину Тененбауму, и *његовој палој браћи* погинулим у Јом Кипур рату 1973. године близу Суецког канала. Док сам наслов упућује на израелски назив за флауту, поднаслов *Ноктурно* говори о атмосфери и тешким тренуцима ноћи са којом се човек у рата може сусрести.

„Халил“ није формално налик ниједном делу које сам досад написао, али је слично са већином мојих дела у смислу борбе између тоналности и атоналности. У овом случају, осећам ту борбу као (...), жељу за животом и утеху кроз уметност, љубав и наду за мир.

То је врста ноктурна у којем од почетног дванаестонског низа до завршне дијатонске каденце, нараста надлазећи конфликт – снови, ноћне море, смиреност, несаница, страхови, значај уметности за живот и наду у мир. Никада нисам упознао Јадина Таненбаума, али знам његов дух, рекао је композитор о овом делу.

Заједнички пројекат Сергеја Дјагиљева и **Игора Стравинског** (1882-1971) била је **Петрушка**, бурлеска у четири сцене. Дело компоновано 1911, редиговано је 1947. године. Балет је замишљен као оркестарска свита са изузетно захтевним клавирским партном, а накнадно је транскрибован у клавирску композицију *Три фрагмента из Петрушке*, која је постала саставни део литературе клавирских виртуоза. *Крути, елементарни звук „Петрушке“* донео је револуцију у историју музике. Шокантан по идеји и средствима, изазвао је иста осећања и код публике. Иако је Стравински потекао из традиционалне школе Римског-Корсакова и *Руске петорке*, одрекао се мешања оркестарских боја, зарад инструментације са *сировим тембрима*. Хроматско-хармонски стил позног романтизма био је замењен дијатоником смештеном у нови контекст политоналности, а јединствен ритмички пулс који извире из фолклорних образаца постао је покретач радње. Бизарна прича говори о неузвраћеној љубави између три лутке – Петрушке, који је заљубљен у Балерину, и Арапину, у којег је она заљубљена, а који на крају убија Петрушку. Прва сцена, *Вашар на покладе* описује место дешавања радње. Друга сцена посвећена је Петрушки и музички описује његов добродушни карактер. Најубедљивија је политоналност два поларно супротстављена (тонално најудаљенија) акорда, као спој људског и луткарског у лику Петрушке. Трећа сцена говори о злом Арапину – његов плес са Балерином израста из војничког звука трубе, који се трансформише у валцер, прекидан љубомором Петрушке. Последња сцена доноси трагедију. Арапин убија Петрушку на вашару који обилује жанр-сценама: играма дадиља, сељака са медведом, цигана са трговцима, кочијаша и маскираних људи. Петрушкин дух се појављује у новом лику, искривљен и *покварен* до крајности.

Даница Максимовић